

I. ARTYKUŁY I ROZPRAWY

ROCZNIK PRZEMYSKI t. 59

HISTORIA z.1 (29) 2023

TOMASZ PUDŁOCKI (Kraków–Przemyśl)

orcid.org/0000-0001-7527-0919

WOBEC WSPÓŁCZESNYCH WYZWAŃ HUMANISTYKI – PIĘĆDZIESIĄTY DZIEWIĄTY TOM „ROCZNIKA PRZEMYSKIEGO. HISTORIA”

Abstract

IN THE FACE OF CONTEMPORARY CHALLENGES OF THE HUMANITIES – THE 59TH VOLUME OF “ROCZNIK PRZEMYSKI. HISTORIA”

The author presents the alterations the title periodical has faced in recent years. In an effort to meet the transformations Polish scientific journals have been undergoing, in 2016 the “Rocznik Przemyski” was turned into a publishing series with individual periodicals. An international board of editors was appointed, as well as a Scientific Council and a group of reviewers. “Rocznik Przemyski. Historia” has been listed in several international data bases and its electronic version is available at the Portal Czasopism Naukowych (Scientific Journals Online). Recent years have also seen three special issues of the journal. The author discusses the content of the current issue and explains why it is unusual.

Keywords: “Rocznik Przemyski. Historia”, Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Przemyślu, international data bases, editors, special issue

Słowa kluczowe: „Rocznik Przemyski. Historia”, Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Przemyślu, międzynarodowe bazy danych, redakcja, numer specjalny

Liczne zmiany, które miały wpływ na redagowanie i publikację polskich czasopism naukowych w ostatnich latach widać również na przykładzie „Rocznika Przemyskiego”. Przez długie dziesięciolecia periodyk, który pierwotnie ukazał się w 1912 r., zawierał studia z rozmaitych nauk obejmujących działalność Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Przemyślu, głównie historii, językoznawstwa

i literaturoznawstwa, nauk przyrodniczych, technicznych i pedagogicznych¹. W 1994 r. ukazał się podwójny tom „Rocznika” (nr 29–30) składający się z ośmiu zeszytów mieszczących w sobie prace z takich dyscyplin naukowych, jak: archeologia, historia języka i literatury, historia oświaty i wychowania, nauki przyrodnicze, nauki rolnicze i nauki medyczne oraz dwa zeszyty uzupełniające – jeden zawierał *Kronikę TPN za lata 1987–1993* (z. 9), a drugi – *Bibliografię zawartości „Rocznika Przemyskiego” za lata 1909–1911–1993/1994* (z. 10). Następnymi numerami „Rocznika Przemyskiego” ukazywały się już w podziale na tematyczne zeszyty. Ten trend utrzymuje się do dziś. O zmianach, które zaszły przez pierwszych sto lat wydawania czasopisma, pisałem przed kilku laty². Od objęcia redakcji wraz z prof. Marią Stinią i prof. Wiktorem Szymborskim staramy się konsekwentnie realizować politykę publikowania tekstów³, które dotyczą kilku zagadnień: 1) odnoszą się do szeroko rozumianej historii Przemysła i regionu, 2) traktują o dziejach pogranicza polsko-ukraińskiego, ze szczególnym uwzględnieniem terytoriów wchodzących w skład południowej i wschodniej Polski oraz zachodniej Ukrainy, 3) poruszają tematy związane z przeszłością Europy Środkowej, do której przynależy geograficznie Przemysł. Obejmują one rozmaite aspekty historii: politycznej, gospodarczej, społecznej, religii, oświaty i wychowania, nauki, mentalności, a także studia z historii sztuki, muzealnictwa czy archiwistyki – od drobnych studiów i przyczynków, przez wydawane źródła, po teksty bardziej przekrojowe i syntetyczne. Naturalnie, każdy z numerów jest inny, a jego zawartość zależy od współpracowników oraz tekstów, które przeszły pozytywnie proces recenzyjny.

Wychodząc naprzeciw transformacjom, którym podlegają polskie czasopisma naukowe, w 2016 r. „Rocznik Przemyski” został przekształcony w serię wydawniczą z osobnymi periodykami. Wśród nich wiodącą rolę odgrywa „Rocznik Przemyski. Historia”, który ostatnimi czasy zwiększył objętość, nierzadko przekraczając wydania sprzed kilkudziesięciu lat, gdy pismo obejmowało jeszcze wiele dyscyplin naukowych. Międzynarodowe grono autorów, reprezentujących rozmaite ośrodki, doprowadziło do stworzenia redakcji, Rady Naukowej oraz grupy recenzentów wywodzących się z różnych uczelni oraz państw. Wśród nich przeważają Polacy, ale uważna lektura pokazuje, że z redakcją współpracują jako recenzenci w pierwszej kolejności Amerykanie, Chorwaci, Ukraińcy i Węgrzy, a ostatnio także Czesi. „Rocznik Przemyski. Historia” znalazł się w kilku międzynarodowych bazach danych: Index Copernicus – World of Journals, Central European Journal of Social

¹ Zob. szerzej G. Klebowicz, *Między amatorskimi pasjami a profesjonalną agendą naukową. Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Przemysłu jako ośrodek wydawniczy do 1939 r.*, „Rocznik Przemyski. Historia” t. 58, 2022, z. 4 (28): *Magno nomine ac excellens lumen. Studia poświęcone profesorowi Andrzejowi Chwalbie*, red. Ł. Chrobak, T. Pudłocki, s. 143–156.

² T. Pudłocki, *Wstęp*, „Rocznik Przemyski” t. 50, 2014, z. 3: *Historia*, s. 3–4.

³ Por. T. Pudłocki, M. Stinia, W. Szymborski, *Wstęp*, „Rocznik Przemyski. Historia” t. 52, 2016, z. 1 (19), s. 3–4.

Sciences and Humanities (CEJSH), Central and Eastern European Online Library (CEEOL), Scilit, a w 2023 r. – w ERIH PLUS⁴. Od 2021 r. (t. 57) elektroniczne wersje „Rocznika Przemyskiego. Historia” oraz „Rocznika Przemyskiego. Literatura i Język” dostępne są na Portalu Czasopism Naukowych (<https://www.ejournals.eu/>). W ostatnim wykazie czasopism naukowych i recenzowanych materiałów z konferencji międzynarodowych periodyk uzyskał 40 punktów – czyli o połowę więcej niż we wcześniejszej ocenie⁵.

Wśród nowości, które wprowadzono na wzór najlepszych polskich pism naukowych, jest drukowanie numerów specjalnych – obok regularnych. W przeciągu ostatnich lat udało się wydać aż trzy takie numery „Rocznika Przemyskiego. Historia”. Są to przede wszystkim dwa polskojęzyczne, tematyczne numery, tj. tom 55, 2019, z. 4 (24): *Przemysł i Galicja Wschodnia w okresie kształtowania się granic II Rzeczypospolitej* pod redakcją Łukasza Chrobaka i Tomasza Pudłockiego oraz tom 58, 2022, z. 4 (28): *Magno nomine ac excellens lumen. Studia poświęcone profesorowi Andrzejowi Chwalbie* pod redakcją Łukasza Chrobaka i Tomasza Pudłockiego. A także – dzięki współpracy z Daemen College w Amherst w amerykańskim stanie Nowy Jork i Instytutem Pamięci Narodowej Oddział w Rzeszowie – jeden anglojęzyczny „Rocznik Przemyski. History”, vol. 55, 2019, issue 3 (23): *“For Your Freedom and Ours”: Polonia and the Struggle for Polish Independence* pod redakcją Tomasza Pudłockiego i Andrew K. Wise’a. *Magno nomine* to hołd złożony jednemu z najważniejszych polskich historyków, mocno związanemu ze środowiskiem lokalnym – bo tak trzeba określić profesora Andrzeja Chwalbę. Dwa pozostałe numery to pokłosie konferencji międzynarodowych, które Towarzystwo Przyjaciół Nauk współorganizowało z okazji stulecia odzyskania przez Polskę niepodległości. Dzięki rozszerzeniu formuły i współpracy z uczonymi z różnych ośrodków w kraju i poza jego granicami udało się materiały zebrać i wydać na łamach „Rocznika”.

Obecny numer za rok 2023 łączy w sobie praktyki obecne coraz szerzej również w polskiej historiografii. Tworzą go aż trzy części, które *de facto* składają się na dział „Artykuły i rozprawy” – części regularnej, a także wybrane teksty, które napłynęły do redakcji po organizacji dwóch konferencji. 14 VI 2022 r. Towarzystwo wraz ze Stowarzyszeniem Archiwistów Polskich Oddział w Przemysłu, a także Stowarzyszeniem Archiwistów Polskich Oddział w Rzeszowie zorganizowało sesję naukową pt. „Kroniki parafialne jako źródła historyczne”. Partnerami wydarzenia było Archiwum Państwowe w Przemysłu oraz Archiwum Państwowe w Rzeszowie. Ze strony Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Przemysłu

⁴ E. Grin-Piszczek, *Maj i czerwiec A.D. 2023 w Towarzystwie Przyjaciół Nauk w Przemysłu*, „Nasz Przemysł” 2023, nr 7 (225), s. 30–31. Zob. też <https://www.ejournals.eu/RPH/menu/1269/> [dostęp: 5.08.2023].

⁵ https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/komunikat-ministra-edukacji-i-nauki-z-dnia-17-lipca-2023-r-w-sprawie-wykazu-czasopism-naukowych-i-recenzowanych-materialow-z-konferencji-miedzynarodowych?fbclid=IwAR1mtLs9pCJXbwxf5NgogJFaU_HlDqvMpuN4c0Sf4XoZgHtuPj9nf9_nYw [dostęp: 5.08.2023].

organizacji konferencji podjęła się dr Ewa Grin-Piszczyk⁶. W tomie opublikowano cztery teksty pokonferencyjne. Z kolei 9 IX 2022 r. w siedzibie Przemyskiej Biblioteki Publicznej im. Ignacego Krasickiego odbyła się II konferencja naukowa „Archiwa, biblioteki, kolekcje na terenie Galicji od końca XVIII wieku po czasy dwudziestolecia międzywojennego”. Organizatorami bezpośrednimi byli dr Arkadiusz S. Więch i piszący te słowa, a instytucjonalnie – poza Biblioteką i Towarzystwem – Instytut Historii Uniwersytetu Jagiellońskiego oraz Archiwum Nauki Polskiej Akademii Nauk i Polskiej Akademii Umiejętności. W wydarzeniu wzięli udział prelegenci z: Paryża, Lwowa, Krakowa, Warszawy, Rzeszowa, Częstochowy, Łańcuta, Kolbuszowej, Przemyśla⁷. Ostatecznie na dział, będący pokłosiem organizowanej sesji, złożono sześć artykułów⁸. W ten sposób postulat publikowania niektórych wystąpień naukowych wygłaszanych podczas zebrań w Towarzystwie jest realizowany, a „Rocznik Przemyski. Historia” stanowi forum utrwalania dokonań naukowych.

Zasadniczą część numeru stanowią teksty autorów, którzy od lat współpracują z redakcją oraz tych, którzy dopiero debiutują na łamach pisma. Podobnie jak w ubiegłych latach dwa artykuły drukowane są w języku angielskim. Gellert Ernő Marton kontynuuje swoje studia poświęcone historii Węgier w I połowie XVII w., a Victoria Wiltos przeanalizowała rozwój turystyki na wyspie Lošinj. Zarówno dzieje Węgier, jak i Chorwacji nie pojawiły się na łamach „Rocznika” po raz pierwszy, a do ich popularyzacji przyczynili się swoimi studiami przede wszystkim wspomniany G.E. Marton oraz Tomasz Pomykacz. Dwie z publikowanych recenzji w tym tomie korespondują z dziejami południowych Słowian. Jak co roku udało się pozyskać do współpracy autorów, którzy opracowali niezwykle interesujące, a nieznane źródła do dziejów regionu (Andrzej Edward Godek, *Inwentarz ekonomiczny wsi Dobrzechów, Wysoka Strzyżowska i Oparówka z 1852 roku*, Leszek Zaraska, *Karol Monné (1818–1905) w testamencie o sobie i swojej rodzinie*, a także Barbara Bonar CHR, Marcin A. Klemenski, *Korespondencja Józefa Sebastiana Pelczara do Stanisława Tomkowicza z lat 1886–1916 ze zbiorów Biblioteki Naukowej PAU i PAN w Krakowie*). Na podkreślenie zasługuje także dział recenzji – to forma niełatwa, wymagająca nie tylko znawstwa w tematyce, ale i odwagi, aby uczciwie, *sine ira et studio* podzielić się swoimi spostrzeżeniami i ocenić wybraną publikację. Z zadowoleniem należy podkreślić, że co roku udaje się pozyskać autorów, którzy posiadają takie umiejętności.

⁶ E. Grin-Piszczyk, *Czerwiec w Towarzystwie Przyjaciół Nauk w Przemyślu*, „Nasz Przemyśl” 2022, nr 7 (213), s. 34.

⁷ T. Puđłocki, „Archiwa, biblioteki, kolekcje na terenie Galicji...” – po raz drugi w Przemyślu, „Nasz Przemyśl” 2022, nr 10 (216), s. 35. Zob. też <http://tpn.przemysl.pl/art,494,archiwa-biblioteki-kolekcje-na-terenie-galicji-od-konca-xviii-wieku-po-czasy-dwudziestolecia-miedzywojennego> [dostęp: 5.08.2022].

⁸ Warto uzupełnić, że 11 IX 2021 r. w siedzibie TPN odbyła się konferencja w ramach interdyscyplinarnego projektu „Centrum światów jest tutaj”. Materiały z sesji weszły do publikacji *Centrum światów jest tutaj. Pomniki / pamiątki*, red. L. Kalinowska, J. Sawicka, Rzeszów 2023.

Na zakończenie w imieniu redakcji chciałbym podziękować wszystkim autorom, recenzentom i sponsorom, bez których wydanie niniejszego numeru byłoby niemożliwe. Mam nadzieję, że przyjęty kierunek wydawniczy i jego efekty dają też dużo satysfakcji z lektury czytelnikom i przyczyniają się do rozwoju nauki.

Bibliografia

Opracowania:

- Centrum światów jest tutaj. Pomniki / pamiątki*, red. L. Kalinowska, J. Sawicka, Rzeszów 2023.
- E. Grin-Piszczek, *Czerwiec w Towarzystwie Przyjaciół Nauk w Przemysłu*, „Nasz Przemysł” 2022, nr 7 (213), s. 34.
- E. Grin-Piszczek, *Maj i czerwiec A.D. 2023 w Towarzystwie Przyjaciół Nauk w Przemysłu*, „Nasz Przemysł” 2023, nr 7 (225), s. 30–31.
- G. Klebowicz, *Między amatorskimi pasjami a profesjonalną agendą naukową. Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Przemysłu jako ośrodek wydawniczy do 1939 r.*, „Rocznik Przemyski. Historia” t. 58, 2022, z. 4 (28): *Magno nomine ac excellens lumen. Studia poświęcone profesorowi Andrzejowi Chwalbie*, red. Ł. Chrobak, T. Pudłocki, s. 143–156.
- T. Pudłocki, „*Archiwa, biblioteki, kolekcje na terenie Galicji...*” – *po raz drugi w Przemysłu*, „Nasz Przemysł” 2022, nr 10 (216), s. 35.
- T. Pudłocki, *Wstęp*, „Rocznik Przemyski” t. 50, 2014, z. 3: *Historia*, s. 3–4.
- T. Pudłocki, M. Stinia, W. Szymborski, *Wstęp*, „Rocznik Przemyski. Historia” t. 52, 2016, z. 1 (19), s. 3–4.

Netografia:

- <http://tpn.przemysl.pl/art,494,archiwa-biblioteki-kolekcje-na-terenie-galicji-od-konca-xviii-wieku-po-czasy-dwudziestolecia-miedzywojennego> [dostęp: 5.08.2022].
- <https://www.ejournals.eu/RPH/menu/1269/> [dostęp: 5.08.2022].
- https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/komunikat-ministra-edukacji-i-nauki-z-dnia-17-lipca-2023-r-w-sprawie-wykazu-czasopism-naukowych-i-recenzowanych-materialow-z-konferencji-miedzynarodowych?fbclid=IwAR1mtLs9pCJXbwyxf5NgogJFaU_HIDqvM-puN4c0Sf4XoZgHtuPj9nf9_nYw [dostęp: 5.08.2022].